

із середньостиглих – ‘Баловніца’, ‘Знатная’, ‘Тайна’, ‘Т-787’ і ‘Карадаг’ (17–25 кг/дер.), із середньо-пізніх – ‘Аніта’. Гібридна форма черешні ‘Т-787’ має стійкість до розтріскування плодів під час дозрівання за дощової погоди.

Скороплідністю (на 2–3 рік після садіння) і найвищою урожайністю у перші роки плодоношення у гібридних насадженнях виділились елітні форми вишні 1/68, 1/18, 1/21, 1/20, 2/39 (4,5–6,5 кг/дер.). Крупноплідністю відрізнялись форми 1/68, 2/54, 2/70, 2/32 і 1/3 (5,2–5,6 г). За загальною дегустаційною оцінкою кращими визнано 2/54, 1/18, 1/21 і 1/68 (8,4–8,8 балів). Дуже високою урожайністю у період промислового плодоношення і високими технологічними якостями плодів за весь період досліджень характеризувався цінний зразок генофонду ‘Мальва’ (свідоцтво НЦГРРУ № 2275 від 08.06.2021) та вишнево-черешневий гібрид ‘Богуславка’ (№ 2291 від 07.07.2021 р.), останній з цих зразків також придатний до десертного споживання (дегустаційна оцінка – 8,0 балів).

Культура абрикоса відзначається досить високою врожайністю, раннім плодоношенням і здатністю до відновлення крони. Станом на сьогодні вище згадану культуру активно вирощують у північному регіоні плодівництва Лісостепової

зони України. Кращі зразки абрикоса цінного генофонду рослин в умовах Західного Лісостепу відзначилися дуже високою врожайністю, а саме сорти: ‘НJA-19’ (22,7 кг/дер.), ‘Особливий Денисюка’ (25,6), ‘Нarogem’ (18,1), ‘Степовий’ (18,5) та ‘Мелітопольський ранній’ (13,2 – еталон для сортів раннього строгу дозрівання).

Висновки. Згідно результатів дослідження адаптивної здатності, потенціалу продуктивності та якості продукції зразків генетичних ресурсів до робочих колекцій ІС НААН було залучено чотири помологічних сорта абрикоса зарубіжної селекції (‘Robada’, ‘Jumbo Cot’, ‘Шалах’, ‘Hargrand’). Отримали свідоцтва НЦГРРУ на два зразки абрикосу звичайного української селекції ‘Особливий Денисюка’ (№2544 від 02.07.2024) та ‘Ботсадівський’ (№2545 від 02.07.2024).

Отримані свідоцтва НЦГРРУ на сорти черешні: ‘Тайна’ (№2438 від 05.06.2024) та ‘Аніта’ (№2439 від 05.06.2024), які є джерелами великоплідності, дуже високої урожайності та універсального використання плодів.

Виділено три перспективні гібридні форми вишні 1/68, 1/20 1/18, які характеризуються високою урожайністю 8–12 т/га (насадження 2014 р.) та стійкістю до грибних хвороб (7,8 бала).

УДК 633.11

Василенко М. Ю., здобувач вищої освіти спеціальності 201 «Агрономія»

Свистунова І. В., кандидат с.-г. наук, доцент кафедри рослинництва

Національний університет біоресурсів і природокористування України

*e-mail: irinasv@ukr.net

ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТРИТИКАЛЕ ОЗИМОГО НА ЗЕЛЕНИЙ КОРМ

Забезпечення продовольчої безпеки є одним з ключових завдань будь-якої держави. У цьому контексті особливої актуальності набуває розвиток кормовиробництва, адже воно не лише сприяє повній реалізації генетичного потенціалу продуктивності тварин, а й значною мірою впливає на собівартість продукції тваринництва. На практиці ж, у більшості господарств, які вирощують обмежений набір із 5–6 основних кормових культур, спостерігаються труднощі з досягненням оптимальних результатів. Це пов'язано як з нетривалим періодом використання таких культур, так і з незбалансованістю кормів за вмістом перетравного протеїну. У результаті відбувається перевитрата кормів, що призводить до зростання вартості продукції тваринництва.

У зв'язку з цим, актуальним є впровадження у виробництво альтернативних, нетрадиційних культур, які можуть не лише конкурувати з традиційними, а й перевершувати їх за агрономічними та економічними показниками. Однією з таких культур є озиме тритикале, яке при використанні на зелений корм має перевагу над житом завдяки більш тривалому періоду виколосування. Це дає змогу довше забезпечувати тварин якісною зеленою масою.

Проте в сучасних умовах розвитку аграрного сектору України, ефективне ведення тваринництва потребує впровадження енерго- та ресурсозберігаючих технологій вирощування кормових культур. Важливу роль у цьому відіграють економічні розрахунки, які є основою для формування обґрунтованих рекомендацій щодо доцільності вирощування певних культур і застосування відповідних технологій.

Польові дослідження проводилися на базі агрономічної дослідної станції НУБіП України на типових малогумусних чорноземах. Об'єктами дослідження були озимі культури: пшениця (як контроль), жито (також контроль) та тритикале трьох різних строків дозрівання – ранньостиглий сорт ‘АД 3/5’, середньостиглий ‘АДМ 9’ та пізньостиглий ‘АД 52’.

Метою дослідження було з'ясувати, як сортові особливості озимого тритикале впливають на врожайність вегетативної маси у порівнянні з традиційними культурами зеленого конвеєра (житом та пшеницею), а також провести економічну оцінку їх вирощування.

Результати показали, що збирання всіх культур у фазі трубкування на зелений корм є економічно недоцільним. Водночас, навіть у таких умовах, тритикале демонструє значно кращу

економічну ефективність порівняно з озимою пшеницею, особливо сорт 'АД 52'. Якщо ж збирання проводити у фазі колосіння, тритикале озиме виявляється найбільш доцільною та ви-

гідною культурою з точки зору економіки. У такому випадку рівень рентабельності становив: для жита – 171%, пшениці – 43%, а для тритикале – від 171 до 211%.

УДК 633.11+633.14:631.524

Василенко Н. В., науковий співробітник лабораторії якості зерна

Правдзіва І. В., доктор філософії, завідувачка лабораторії якості зерна

Миронівський інститут пшениці імені В. М. Ремесла НААН України

e-mail: vasylenkonv147@gmail.com

ОЦІНКА ЛІНІЙ ТРИТИКАЛЕ ОЗИМОГО ЗА ХЛІБОПЕКАРСЬКИМИ ВЛАСТИВОСТЯМИ ЗАЛЕЖНО ВІД РОКІВ ВИРОЩУВАННЯ

Підвищення якості зерна будь якої культури невід'ємно пов'язане з умовами вирощування, впливом біотичних, абіотичних, сільськогосподарських та виробничих чинників. Значний вплив на показники якості зерна має генотип сорту, тому велика увага приділяється селекції нових сортів зернових колосових культур, зокрема тритикале, з високою врожайністю, якістю та рядом інших господарсько-цінних ознак. Для забезпечення багатьох галузей харчової промисловості екологічно чистою оздоровчою сировиною, стабілізації врожайності й виробництва зерна та продуктивності тваринництва необхідно різносторонньо використовувати можливості притаманні культурі тритикале. На сьогодні недостатньо вивчено питання пов'язане з формуванням хлібопекарської якості зерна нових генотипів тритикале, що вказує на актуальність досліджень. Тому, метою роботи було оцінити нові селекційні лінії тритикале озимого за показниками хлібопекарської якості для урізноманітнення селекційного матеріалу та створення сортів різного цільового напрямку в умовах центрального Лісостепу України.

Дослідження проводили в Миронівському інституті пшениці імені В. М. Ремесла НААН України (МІП) на селекційному матеріалі урожаю 2019–2021 рр. Об'єктом дослідження слугували 21 лінія тритикале озимого і сорт-стандарт 'Миронісець'. Визначення хлібопекарських властивостей (силу борошна (W), індекс конфігурації альвеограми (P/L), індекс пружності (P), індекс еластичності (Ie), об'ємний вихід хліба (VB) та загальну хлібопекарську оцінку (BE)) проводили у лабораторії якості зерна МІП відповідно до загальноприйнятих методик.

Реакція нових ліній тритикале на дію гідротермічних умов років вирощування була неоднозначною, що дало змогу дати об'єктивну оцінку генотипам за хлібопекарськими властивостями. Вегетація рослин тритикале 2019 р. характеризувалася підвищенням температури повітря в середньому на 1,2°C порівняно з середньобаторічним рівнем (СБР) та незначним недобором 91,9% (до СБР-290 мм) кількості опадів, у цілому умови були наближені до звичайних. Для формування та дозрівання зерна умови 2020 р. були посушливі, перевага теплового режиму становила 1,7°C, опадів випало 79,0% від СБР. Вегетація рослин у

2021 р. супроводжувалася підвищенням температури повітря на 1,5°C та збільшенням рівня вологозабезпечення (128,0% від СБР).

За результатами дослідження встановлено значне варіювання показників хлібопекарських властивостей і збільшення їх параметрів залежно від генотипу тритикале та дії контрастних умов років вирощування. Варіювання параметрів сили борошна (W) було в межах від 60 до 270 о. а., співвідношення пружності до розтяжності тіста (P/L) – 0,78–2,87 од., пружності тіста (P) – 45–133 мм, індексу еластичності Ie – 0,0–64,0%, об'ємного виходу хліба – 300–550 см³, загальна оцінка хліба у роки дослідження знаходилася у діапазоні 2–3 балів. Зокрема, у 2019 р. наближеному до СБР за гідротермічним режимом отримали найменші значення досліджуваних показників з різною мінливістю, а саме сили борошна (W = 60–127 о. а.), індексу конфігурації альвеограми (P/L = 0,78–2,25 од.), пружності тіста (P = 45–76 мм), індексу еластичності тіста (Ie = 0,0–43,0%), об'ємного виходу хліба (VB = 300–450 см³), загальна оцінка становила 2 бали.

Деяко вищі параметри, зі значним варіюванням цих ознак одержали у посушливому 2020 р. – W = 75–245 о. а., P/L = 1,12–2,3 од., P = 52–112 мм, Ie = 0,0–55,0%, з оцінкою хліба 2,75 бали, і з найвищим по досліді об'ємом випечених зразків (VB = 340–550 см³). Лінії у 2021 р. прослідковували широкий розмах варіювання та підвищення хлібопекарських показників, а саме: W = 85–270 о. а., P/L = 1,52–2,87 од., P = 61–133 мм, Ie = 0,0–64,0%, BE = 3 бали та деяко менший об'ємний вихід хліба (VB = 350–510 см³) порівняно з 2020 р.

Лінії тритикале озимого з номерами '4', '5', '7', '22' характеризувалися високими окремими показниками якості тіста та хліба. Однак, формування хлібопекарських властивостей цих ліній суттєво залежало від гідротермічних умов вирощування. Виокремлено сім селекційних ліній тритикале озимого (№ '3', '8', '9', '10', '12', '14', '17') за поєднанням вищих хлібопекарських властивостей та стабільним проявом їх щороку. Ці результати підтверджують наявність ліній з сукупністю хлібопекарських ознак, що відповідають вимогам пред'явлених до пшениці м'якої озимої. Решта ліній тритикале озимого за досліджуваними показниками відносились до групи слабких пшениць, борошно яких придатне для виготовлення